

СЕРЫХ Т. Н. Коммуникативная компетентность как составная профессиональной компетентности будущих учителей начальных классов.

В статье рассмотрены вопросы формирования коммуникативной компетентности как составляющей профессиональной компетентности. Проанализированы основные подходы ученых к определению сущности компетентностного подхода в системе образования. Систематизированы основные подходы в определении сути коммуникативной компетентности личности. На основании анализа научно-теоретических источников информации рассмотрено и определено понятие "коммуникативной компетенции" как совокупность коммуникативных норм, знаний и правил педагогического общения, овладения его ситуативной технологией, использование его коммуникативного потенциала в полном объеме, что обеспечивает восприятие, понимание, усвоение, использование, передачу педагогической информации, а также обеспечивает эффективное управление коммуникативными процессами во время педагогической деятельности.

Ключевые слова: компетентность, профессиональная компетентность, коммуникативная компетентность, профессиональная компетентность будущих учителей начальных классов, коммуникативная компетентность будущих учителей начальных классов.

SIERYKH T. N. Communicative competence as a component of professional competence of a future primary school teacher.

The article deals with the issues of communicative competence as a component of professional competence. The main viewpoints of scientists to determine the nature of competence-oriented approach are reviewed here. The main approaches in understanding of the determination the nature of the communicative competence of a person are systematized. On the basis of the analysis the scientific and theoretical source it was considered and defined the conception of "communicative competence" as a set of communicative norms, knowledge and rules of pedagogical communication, its situational technology mastering, and the application of communication potential to the full extent and it is a result of providing the perception, understanding, assimilation, use in future, transfer of educational information and enabling effective control of communicative process during teaching.

Keywords: competence, professional competence, communicative competence, professional competence of a future primary school teacher, communicative competence of a future primary school teacher.

UDK 378.01.3-051:62/69

Ślabko Wołodymyr

PODNIESIENIE POZIOMU KULTURY PEDAGOGICZNEJ PRZYSZŁYCH NAUCZYCIELI JAKO CZYNNIK DOSKONAŁENIA KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO STUDENTÓW

Metodyczny aspekt kształcenia zawodowego przyszłych nauczycieli rozważanych w kontekście teoretycznym przemyślenia procesu dydaktycznego studentów Uniwersytetu Pedagogicznego w związku ze zmianą paradygmatu edukacyjnego.

Słowa kluczowe: kultura pedagogiczna, kształcenie zawodowe, paradygmat edukacyjny.

Rozwój współczesnej edukacji, przyłączenia Ukrainy do procesu

Bolońskiego określili potrzebę w formowaniu europejskiego obszaru oświatowego jak jednolitego systemu, który potrzebuje uzgodnień i zachowania specyfiki narodowych systemów oświatowych, wzmacniania ich jakości i konkurencyjności. Szybka zmienność współczesnego świata wymaga od absolwentów wyższych szkół mobilności, zdolności adaptowania do nowych warunków społecznych, samorealizacji i samodoskonalenia w ciągu życia.

Wykonanie wskazanych idei wymaga modernizacji istniejącego modelu oświatowego, wcielenia w życie przemian, które odpowiadają współczesnym tendencjom, umożliwiając rozwój intelektualny i osobowościowo-duchowy przyszłych fachowców, zdolnych do przyjęcia kompetentnych i kreatywnych decyzji nie tylko w ramach wybranej działalności zawodowej, ale i poza jej zasięgami. Deklaracja Bolońska potrzebuje nowej interpretacji dotyczącej podstaw edukacji, wyznaczenia jej wartościowych priorytetów, w celu uściślenia i przeglądu celów, treści, form zabezpieczenia technologicznego rozwoju zawodowego i samorozwoju subiektów procesu edukacyjnego.

Przemiana w podstawie psychologicznej współdziałania pedagogicznego nauczyciela i rodziców uwarunkowała szereg przemian pojęciowo-technologicznych, które nabywają intensywności w związku z przyłączeniem do procesu Bolońskiego. Społeczne i oświatowe idee Deklaracji Bolońskiej traktują kontekst współczesnej pedagogiki jako zjawiska systemowego na wszystkich poziomach i komponentach organizacji jednolitego procesu edukacyjnego w środowisku pedagogicznym.

Na etapie współczesnego rozwoju ukraińskiego społeczeństwa w warunkach przebudowy strukturalnej i doskonalenia treści systemu edukacji wyższej powstaje potrzeba aktywnego poszukiwania nowych rezerw jakościowego przygotowania fachowców, ich profesjonalnej kompetencji i osobowościowej dojrzałości w kontekście wsparcia rodziców w pełnieniu ról rodzicielskich. Kultura pedagogiczna rodziców to system motywów, wiedzy, umiejętności, przyzwyczajień. Analiza źródeł naukowych [1,4,5,7,9], które wyświetlają doświadczenia krajów europejskich w rozbudowie systemu edukacji poprzez pryzmat podejścia kompetencyjnego, zaświadcza potrzebę w wyznaczeniu dla systemu edukacji Ukrainy strategicznych punktów orientacyjnych i taktycznych środków, które mają być w systemie przygotowania nauczyciela jako główne części kompetencji zawodowej studenta.

Rozpatrzenie treści przygotowania pedagogicznego jako systemu wiedzy naukowej, umiejętności, przyzwyczajień, opanowania którymi zabezpiecza kształcenie u studentów naukowego obrazu świata; wszechstronnie rozwiniętych zdolności umysłowych, fizycznych, systemy emocjonalnego, wartościowego stosunku do świata jak do wielokomponentnego obiektu, a także rozwój potrzeb i interesów w celu inkulturacji, socjalizacji i maksymalnej samorealizacji osobowości pod kątem instrumentalizacji procesu kształcenia kompetentności bazowych, fundamentalnych i specjalnych nadaje możliwość modernizować tradycyjne podejście do działalności pedagogicznej[9].

Odpowiadając na wezwania trzeciego tysiąclecia, przygotowanie pedagogiczne nauczyciela powinno sprzyjać naturalnym nie zawsze uświadamianym funkcjom, związanym z kształceniem mentalności człowieka, społeczeństwa poprzez środki oświatowe.

Nauczyciel powinien umieć kierować procesem edukacyjno-wychowawczym, swoją fachową działalnością w taki sposób, aby każdy uczeń miał nieograniczone możliwości dla samodzielnego i bardzo skutecznego rozwoju.

W trakcie nauczania student powinien nabyć:

- rozwiniętą twórczą wyobraźnię;
- system wiedzy, który ujawnia treść, strukturę i rodzaje działalności pedagogicznej;

- umiejętność celowo generować nowe niestandardowe idee z użyciem intelektualnych instrumentów i mechanizmów samorealizacji;

- specjalne metody psychologo-pedagogiczne, zasoby i środki, użycie których nadaje możliwość aktywne włączenie do działalności pedagogicznej.

W okresie procesu edukacyjno-wychowawczego trzeba umieć realizować:

- pedagogiczny humanizm (zaufanie do wychowanków, szacunek do ich osobowości, godność, pewność w swoich zdolnościach i możliwościach);

- empatyjne rozumienie wychowanków (pragnienie i umiejętność odczuwać innego jak samego siebie, rozumieć świat wewnętrzny wychowanków, przyjmować ich pozycje);

- współpracę (stopniowe przekształcenie wychowanków na współtwórców procesu pedagogicznego);

- dialog (umiejętność słuchać dziecko, interesować się nim, rozwijać dialog między osobami na podstawie równości;

- osobowościową pozycję (twórcze samowrażenie: pedagog w stosunku do wychowanków nie jest pozbawionym indywidualności funkcjonariuszem lecz osobowością, która ma własne zdanie, wyraża swoje uczucia, emocje). Kultura" jest wskaźnikiem zdolności nietradycyjnie rozwiązywać aktualne problemy osobowościowo orientowanej oświaty. We współczesnych warunkach społeczno-kulturowych humanitaryzację edukacji rozpatrują w dwóch kontekstach: "edukacja w kontekście kultury" i "kultura w kontekście edukacji". Termin "kultura" jest używany w **szerokim tego słowa znaczeniu** jak całokształt wszystkich działań ludzi (podejście ogólne do interpretacji kultury).

Drugie podejście: termin "kultura" wykorzystuje się w węższym znaczeniu. Chodzi o specyficzną dziedzinę życia publicznego, w granicach której tworzą się, gromadzą i rozprzestrzeniają przedmioty, idee, utwory o znaczeniu społecznym, a także ze szczególną wartością moralno-estetyczną. Rozpowszechnione jest użycie terminu kultura w znaczeniu "normatywny rodzaj aktywności" (kultura przepowiadania, obcowania, zachowania itp.), który powinien mieć każdy, kto pretenduje na tytuł człowieka kulturalnego. Wobec tego będziemy rozpatrywać kulturę pedagogiczną rodziców w kontekście drugiego tłumaczenia[5].

Przygotowany do działalności pedagogicznej nauczyciel ma takie cechy zawodowe i osobowościowe:

- uświadomienie sensu i celu działalności pedagogicznej w kontekście aktualnych problemów edukacji;

- zrozumiała pozycja pedagogiczna;

- umiejętność nowego formułowania oświatowych zadań z przedmiotu, osiągać i optymalnie przemyśliwać ich w trakcie nauczania;

- zdolność budować jednolity program oświatowy z uwzględnieniem indywidualnego podejścia do studentów, standardów oświatowych, nowych kierunków pedagogicznych;

- zestawienie współczesnej rzeczywistości z wymogami osobowościowo orientowanej edukacji, korygowania procesu oświatowego według kryteriów działalności pedagogicznej;

- zdolność widzieć indywidualne zdolności każdego i nauczać odpowiednio do nich;

- umiejętność niestandardowego organizowania nauczania i wychowania zabezpieczenia tworzenia studentami własnych wyników i stymulowanie ich rozwoju przy pomocy pedagogicznej technologii;

- opanowanie technologiami, formami i metodami działalności pedagogicznej, które przewidują umiejętności na podstawie osobistego doświadczenia i motywów wychowanków być współtwórcą celu ich działalności, zainteresowanym i kompetentnym konsultantem i pomocnikiem w zestawieniu celu z wynikiem, użycie dostępnych dla studentów form refleksji i samooceny;

- zdolność do adekwatnej oceny, stymulowania samowrażania kulturowego wychowanków;

- umiejętność analizować zmiany w działalności oświatowej, w rozwoju osobowościowym wychowanków;

- zdolność do osobowościowego rozwoju twórczego, refleksji, uświadomienia znaczości, aktualności własnych poszukiwań i odkryć.

Refleksję rozpatrują jak jeden z ważnych warunków uświadomienia, krytycznej analizy i konstruktywnego doskonalenia własnej działalności. Zdolność człowieka odnosić się do siebie, do swojej działalności jest wynikiem opanowania (interioryzacji) nim stosunków społecznych pomiędzy ludźmi. Na podstawie współdziałania z innymi ludźmi, pragnąc zrozumieć myśli i działania innego, człowiek przy pomocy refleksji ustosunkowuje się do siebie. Proces refleksji pedagogicznej jest indywidualny. Aktywizacja pozycji refleksywnej jest związana z orientacją pedagoga na samorozwój. Źródłem tego procesu jest system uświadamianych przez pedagoga przeciwieństw w działalności zawodowej. Dlatego w działalności edukacyjnej istnieje potrzeba w stwarzaniu takich sytuacji, które by aktualizowały refleksję, formowały pozytywny stosunek do siebie, stymulowały procesy samoutwierdzenia.

Використана література:

1. Андрущенко В. Інноваційний розвиток освіти в стратегії “українського прориву” / В. Андрущенко // Вища освіта України. – 2008. – № 2. – С. 10.
2. Болонский процесс в фактах и документах / составители: Степико М. Ф., Боллюбаш Я. Я., Грубиянко В. В., Бабин І. І. – Київ–Тернополь : Изд-во ТГПУ им. В. Гнатюка, 2003. – 52 с.
3. Бондаревская Е. В. Смыслы и стратегии личностно ориентированного воспитания / Е. В. Бондаревская // Педагогика. – 2001. – № 1. – С. 17-24
4. Brągiel J. Znaczenie przemian społecznych dla współczesnego rodzicielstwa, w Rodzicielstwo w kontekście współczesnych przemian społecznych, J. Brągiel. B. Górnicka (red), wyd. Uniwersytetu Opolskiego. – Opole, 2012. – S. 451.
5. Górnicka B. Terapeutyczne aspekty organizacji czasu wolnego dziecka niepełnosprawnego przez rodziców / Górnicka B., Waleczko Ł., [w:] Rodzicielstwo w sytuacji dezorganizacji rodziny. Możliwości wspomagania rodziców, red. J. Brągiel, B. Górnicka. – Opole 2004, Wyd. UO, s.285.
6. Kosyrz Z. Osobowość wychowawcy / Z. Kosyrz. – Warszawa, 2005.
7. Kunikowski J. O zawodzie i osobowości nauczyciela / J. Kunikowski, [w:] Ewolucja kwalifikacji nauczycieli w kontekście przemian cywilizacyjnych, red. F. Szlosek. – Warszawa – Siedlce – Radom, 2007.
6. Okoń W. Nowy słownik pedagogiczny / W. Okoń. – Warszawa, 1996.
8. Pedagogika (podręcznik dla kandydatów dla nauczycieli), red. B. Suchodolski. – Warszawa, 1980.
9. Szlosek F. Drogi i bezdroża kształcenia nauczycieli w Polsce. – Radom, 1995.

References:

1. Andrushchenko V. Innovatsiyniy rozvytok osvity v stratehii “ukrainskoho proryvu” / V. Andrushchenko // Vyshcha osvita Ukrainy. – 2008. – № 2. – С. 10.
2. Bolonskiy protsess v faktakh i dokumentakh / sostaviteli: Stepiko M. F., Bolyubash Ya. Ya., Grubiyanko V. V., Babin I. I. – Kiiiv–Ternopol : Izd-vo TGPU im. V. Gnatyuka, 2003. – 52 s.
3. Bondarevskaya Ye. V. Smysly i strategii lichnostno orientirovannogo vospitaniya / Ye. V. Bondarevskaya // Pedagogika. – 2001. – № 1. – S. 17-24.
4. Brągiel J. Znaczenie przemian społecznych dla współczesnego rodzicielstwa, w Rodzicielstwo w kontekście współczesnych przemian społecznych, J. Brągiel. B. Górnicka (red), wyd. Uniwersytetu Opolskiego. – Opole, 2012. – S. 451.
5. Górnicka B. Terapeutyczne aspekty organizacji czasu wolnego dziecka niepełnosprawnego przez rodziców / Górnicka B., Waleczko Ł., [w:] Rodzicielstwo w sytuacji dezorganizacji rodziny. Możliwości wspomagania rodziców, red. J. Brągiel, B. Górnicka. – Opole 2004, Wyd. UO, s.285.
6. Kosyrz Z. Osobowość wychowawcy / Z. Kosyrz. – Warszawa, 2005.
7. Kunikowski J. O zawodzie i osobowości nauczyciela / J. Kunikowski, [w:] Ewolucja kwalifikacji nauczycieli w kontekście przemian cywilizacyjnych, red. F. Szlosek. – Warszawa – Siedlce – Radom, 2007.
6. Okoń W. Nowy słownik pedagogiczny / W. Okoń. – Warszawa, 1996.
8. Pedagogika (podręcznik dla kandydatów dla nauczycieli), red. B. Suchodolski. – Warszawa, 1980.
9. Szlosek F. Drogi i bezdroża kształcenia nauczycieli w Polsce. – Radom, 1995.

СЛАБКО В. Н. Підвищення рівня педагогічної культури майбутніх учителів як чинник удосконалення професійної підготовки студентів.

Методичний аспект професійної підготовки майбутніх учителів розглядається в контексті теоретичного переосмислення освітнього процесу в педагогічному університеті у зв'язку зі зміною освітньої парадигми.

Ключові слова: педагогічна культура, професійна підготовка, освітня парадигма.

СЛАБКО В. Н. Повышение уровня педагогической культуры будущих учителей как фактор усовершенствования профессиональной подготовки студентов.

Методический аспект профессиональной подготовки будущих учителей рассматривается

в контексте теоретического переосмысления образовательного процесса в педагогическом университете в связи с изменением образовательной парадигмы.

Ключевые слова: педагогическая культура, профессиональная подготовка, образовательная парадигма.

SLAVKO V. Increasing the level of pedagogical culture of future teachers as a factor in the improvement of professional training of students.

Methodological aspect of professional training of future teachers had been considered in the context of theoretical rethinking of the educational process in pedagogical university due to changing educational paradigm.

Keywords: pedagogical culture, professional training, educational paradigm.

УДК 378.371:53.656.6

Чернявський В. В.

ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ РІЧКОВОГО ТА МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ У НАВЧАННІ ФІЗИКИ

У статті викладено методичні підходи до формування світоглядних орієнтацій у майбутніх фахівців річкового та морського транспорту. Констатовано, що у нормативних освітніх документах можливості формування світоглядних орієнтацій висвітлено в недостатній мірі. Показано, що сучасний моряк в силу специфіки його професії повинен мати певні наукові, світоглядні та моральні орієнтації, а головне – методологічну грамотність, що важливо для розуміння процесів, які відбуваються у природі й суспільстві. Доведено, що в цьому контексті важлива роль відводиться філософії як науці, засвоєння якої дозволяє сучасній людині правильно мислити, самостійно аналізувати явища і процеси, оволодівати науковими методами і принципами пізнання. Акцентовано, що не менш важливе значення для становлення у майбутніх фахівців річкового та морського транспорту світоглядних орієнтацій мають професійні настанови, які виявляються у відношенні до обраної сфери діяльності, усвідомленні її значущості у системі суспільних відносин. У свою чергу, розуміння соціального статусу майбутньої професії, розвиненість потреби у трудовій активності, готовність до творчої діяльності і самовираження свідчать про сформованість світоглядних позицій. Доведено необхідність доповнення змісту дисципліни “Фізика” філософським та професійним компонентами. Наведено приклади основних філософських положень, які можна виділити у тексті змістових модулів “Механіка” та “Молекулярна фізика і термодинаміка”. Запропоновано методичні підходи до використання навчального матеріалу професійного змісту у навчанні фізики, що проілюстровано на прикладах тем курсу фізики “Механічні коливання і хвилі” та “Основи акустики”. Висвітлено методичні підходи до конструювання професійно орієнтованого матеріалу та навчального процесу, спрямованого на засвоєння професійних знань при вивченні фізики.

Ключові слова: фахівці річкового та морського транспорту, світоглядні орієнтації, науковий світогляд, професійні настанови.

Основною метою навчання майбутніх фахівців річкового та морського